

ANEKSI II

KLASIFIKIMI I METODAVE

Klasifikimi i mëposhtëm i metodave do të përdoret gjatë pjesës së mbetur të kësaj shtojce:

- Metodën A: metodat më të përshtatshme;
- Metodën B: ato metoda që mund të përdoren në rast se një metodë A nuk mund të zbatohet;
- Metodën C: ato metoda që nuk do të përdoren.

PËRKUFIZIMET E METODAVE

Metoda e çmimit. Kjo metodë konsiston në specifikimin e produktit (zakonisht në produkte reale të mëparshme), dhe elementët kontribues rivlerësohen në çmim në periudha kohore të njëpasnjëshme. Shembull mund të jetë në aktivitetin e ndërtimit, ku si produkt është një shtëpi banimi e cila rivlerësohet në vlerë bazuar në vlerën e të gjithë elementëve përbërës të saj (si çatia, themelet, punimet hidrosanitare etj) në periudha të njëpasnjëshme. Për shërbime biznesi, mund të ketë një kontratë standarte e cila mund të përdoret. Kriteret kryesore për aplikimin e metodës së çmimit janë:

- *përditësimi i rregullt i modeleve të përdorura;*
- *modeli përfaqësues;*
- *aplikimi i çmimeve korenta, duke marrë parasysh marzhet e fitimit të prodhuesve dhe çdo zbritje të ofruar për klientët;*
- *formulimi i modelit në terma të outputeve, jo të inputeve.*

Metoda e specifikimit të çmimit. Kjo metodë konsiston në atë proces vlerësimi përgjatë të cilit, një produkt real zërthehet në një numër elementësh përbërës kyç specifikë, të cilët shqyrtohen në mënyrë individuale, vlerësohen për periudhat e mëpasshme dhe krahasohen për elementët kryesorë përbërës. Elementët përbërës duhet të jenë të identifikueshëm nga ana cilësore. Ndikimi i tyre në sjelljen përfundimtare të produktit duhet të jetë i matshëm si edhe çmimet përkatëse duhet të jenë të disponueshme në periudha të ndryshme. Kjo metodë ndryshon nga **metoda e çmimit** sepse në këtë metodë nuk mund të arrihet specifikimi i modeleve ideale.

Metoda e pagesës për orët e punës dhe tarifave për orë. Në disa raste pagesa mund të lidhet me numrin e orëve të punuara (për shembull nga një avokat) në vend të produktit të dhënë. Në një rast të tillë, shkalla e tarifimit (çmimi i tarifuar për orë) mund të përdoret si tregues çmimi. Në mënyrë të ngjashme, tarifave për orë mund të llogariten duke pjesëtuar qarkullimin gjithsej të shërbimeve të dhëna me numrin e orëve të punuara.

Metoda e pagesës për orët e punës dhe tarifave për orë, ndryshojnë nga metodat të cilat përdorin indekse të pagave për faktin që teprica operative (qarkullimi i shërbimeve) dhe inputet e tjera si kompensimi i punonjësve përfshihen në xhiro. **Megjithatë, në të dyja metodat, ndryshimet në sasinë e punës së kryer në orë do të reflektohen si ndryshime çmimesh dhe jo si ndryshime të produktivitetit.**

Metoda e tarifës për orë zbatohet më së miri në një nivel shumë të detajuar, duke përcaktuar produktet në mënyrë sa më të detajuar dhe duke bërë dallimin midis llojeve të ndryshme të punës.

Çmimet përfaqësuese. Ky term përdoret për metodat - veçanërisht për shërbimet e biznesit, ku kompanive prodhuese u kërkohet të zgjedhin disa nga produktet që janë përfaqësuese kryesore për prodhimin e tyre. Çmimet e marra për ato produkte si dhe karakteristikat cilësore të tyre ndiqen me kalimin e kohës, për të kontrolluar ndryshimet në çmim si edhe ndryshimet e cilësisë.

METODAT A, B DHE C PËR PRODHIMIN SIPAS PRODUKTEVE

Pjesë e seksionit CPA D — Pajisje të mëdha

Artikujt kryesorë të produkteve të konsideruara këtu janë: anijet, avionët, trenat, platformat e naftës dhe makineritë për industri të specializuara. Metodatat që mbështeten tërësisht në matjen e inputeve, duke përdorur tregues sasiorë të papërshtatur ose të bazuara në matjet e vlerës njësi konsiderohen si metoda C. Metodatat e bazuara në metodën e çmimit ose çmimin referencë konsiderohen si metoda A nëse plotësohen kriteret e përmendura në seksionin 2 të kësaj shtojce.

Dy metoda alternative që mund të përdoren:

- përdorimi i çmimeve ndërkombëtare mund të jetë një metodë B nëse çmimet mund të konsiderohen përfaqësuese të prodhimit vendas të Shtetit Anëtar (në nivelin më të detajuar të produktit) dhe flukseve tregtare ndërkufitare: tregjet duhet të jenë konkurruese, të dhënat duhet të ponderohen, një metodë kjo e përshtatshme për rregullimin e lëvizjeve të kursit të këmbimit dhe të dhënat e tregtisë së jashtme e cila duhet të përfshijë edhe pajisjet e përdorura;
- përdorimi i metodave specifike të rregullimit të cilësisë mund të jetë metoda A ose B në varësi të përshtatshmërisë së industrisë, megjithëse në mënyrë ideale ato duhet të përdoren në kombinim me zbërthimin e aktiveve kryesore në elementët e tyre përbërës.
- Për anijet, metoda A do të ishte çmimi model nëse plotësohen kushtet e seksionit 2 të kësaj shtojce.
- Për platformat e naftës, metoda A është metoda e specifikimit të çmimit për të identifikuar elementët e platformës, për sa kohë që rregullimet për cilësinë zbatohen në elementë. Çmimi i komponentëve me një rregullim për marzhet e kompanisë dhe produktivitetin e punës do të konsiderohet si një metodë B, si dhe përdorimi i një indeksi ndërkombëtar.
- Për avionët, çdo metodë e përdorur duhet të bazohet në një shtresim të kujdesshëm të industrisë, duhet të marrë parasysh flukset komplekse që lidhen me projektet e bashkëpunimit dhe duhet të përshtatet për ndryshimet e kursit të këmbimit ku çmimet kuotohen në dollarë amerikanë. Metodatat A këtu janë çmimi i modelit dhe metoda e specifikimit të çmimeve, dhe të dyja duhet të përfitohen nga klientët mbizotërues në tregun e avionëve.

- Metodatat e modelit të çmimit dhe rregullimet për cilësinë bazuar (d.m.th, përlllogaritja e çmimit marxhinal të karakteristikave shtesë të produktit) janë të dyja metoda A për **trenat**, me kusht që shtresimi të shtrihet të paktën në vagonët / autobusët / lokomotivat dhe në format e ndryshme të teknologjisë.

Për makineritë me qëllim të veçantë, metoda A, janë metoda e çmimit dhe metoda e çmimitreferencë, por metoda e përshtatshme e rregullimit të cilësisë mund të përdoret drejtpërdrejt kur makineria nuk zhvlerësohet.

CPA 30.02 — Kompjuterat dhe pajisje të tjera për përpunimin e informacionit

- Një metodë A është deflatimi me një Indeks të Çmimeve të Prodhuesit (IÇP) që përdor një procedurë të përshtatshme të rregullimit të cilësisë.
- Metodatat B janë IÇP më pak të përshtatshme, p.sh. me një procedurë më pak të përshtatshme të rregullimit të cilësisë.
- Një metodë tjetër e mundshme B është përdorimi i informacionit nga indeksi hedonik i çmimeve amerikane për kompjuterat, me kusht që të tregohet se ai është mjaftueshëm përfaqësues për çmimet e tregut vendas. Opsioni më i përshtatshëm në këtë rast është përdorimi i çmimeve amerikane të karakteristikave të kompjuterit dhe përdorimi i tyre për të bërë rregullime të qarta të cilësisë në të dhënat e çmimeve të mbledhura brenda vendit. Duhet të zbatohet një mekanizëm i përshtatshëm për të marrë parasysh ndryshimet e ndryshme të çmimeve të përgjithshme ose ndryshimet e kursit të këmbimit.
- Metodatat proxy, të tilla si përdorimi i indekseve të çmimeve nga produkte të tjera elektronike duhet të klasifikohen si metoda C. Gjithashtu, metodatat e bazuara në vlerat e njësisë janë metoda C. Përdorimi i një indeksi çmimi që nuk merr parasysh ndryshimet e cilësisë është gjithashtu një metodë C.

CPA 45 — Puna në ndërtim

- Përdorimi i indekseve për të ulur outputin shihet si një metodë C. Metodatat e volumit (të tilla si matja e metër kub në ndërtim, ose numri i lejeve të ndërtimit të lëshuara) gjithashtu duhet të konsiderohen metoda C.
- Ka një sërë metodash të mundshme për vlerësimin e indekseve të çmimeve të prodhimit, të cilat çojnë në metodatat A ose B:

Për ndërtimet jo – civile :

- metoda e 'çmimeve aktuale' merr të dhëna nga projektet reale të ndërmarra gjatë periudhës, ose rregullon indekset e çmimeve të tenderit për t'iu përshtatur periudhës kohore përkatëse, dhe mund të konsiderohet një metodë A me kusht që çmimet e ndërtimit në periudha të ndryshme të jenë drejtpërdrejt të krahasueshme, ose nëse Çmimet janë të përshtatura në mënyrë cilësore kur ekzistojnë

ndryshime në ndërtimet që krahasohen. Kjo metodë nuk do të jetë e përshtatshme nëse projektet janë unike;

- metodën e "çmimit model" nëse plotësohen kushtet e seksionit 2 të kësaj shtojce;
- metoda 'hedonike', e cila përpiqet të përcaktojë cilësinë e një strukture në aspektin e karakteristikave të saj dhe t'i kthejë ato kundrejt çmimit, mund të konsiderohet një metodë B;
- Mund të konsiderohet një metodë B.

Për: ndërtimet inxhinierike:

- Këto projekte janë përgjithësisht të mëdha dhe unike. Parimet e përcaktuara në seksionin 3.1 të kësaj shtojce mbi çmimin e produkteve unike janë po aq të zbatueshme këtu, veçanërisht zbrëthimi i projektit në një grup komponentësh më të matshëm. Mbledhja e çmimeve të detajuara si pjesë e kontrollit administrativ të kontratave të ndërtesave publike mund të konsiderohet një metodë B nëse të dhënat janë përfaqësuese

Për mirëmbajtje dhe riparime:

- Metoda A & B konsiston në mbledhjen e të dhënave mbi pagesën e orëve të punës ose kuota për vende punë nga kontraktorët dhe për t'i përdorur këta si tregues çmimi.

CPA 64 — Shërbimet e postës dhe telekomunikacionit

Shërbimet e postës dhe dërgesave

Përdorimi i IÇP-ve të përshtatshme dhe përfaqësuese që marrin parasysh ndryshimet e cilësisë do të ishte një metodë A. Që IÇP-të të konsiderohen të përshtatshme dhe përfaqësuese, ata do të duhet të mbulojnë gamën e plotë të shërbimeve të prodhuara dhe të marrin parasysh çdo zbritje.

IÇP-të që nuk mbulojnë gamën e plotë të shërbimeve ose nuk marrin parasysh ndryshimet në cilësi do të ishin një metodë B. Indekset e vlerës njësi (Unit Value Index –eng) për produktet homogjene, do të ishin gjithashtu një metodë B. Metodatat e treguesit të volumit të bazuara në tregues të detajuar të shumë llojeve të shërbimeve të ofruara, për shembull numri i letrave/parcelave të ndara sipas tarifave të ndryshme të postës, janë metoda B.

Përdorimi i Indekseve të Detajuara të Çmimeve të Konsumit (IÇK) për të deflatuar prodhimin e ndryshëm nga ai i konsumuar nga familjet mund të jetë një metodë B nëse zhvillimet e çmimeve mund të tregojnë ngjashmëri për familjet dhe bizneset. Përdorimi i IÇK-ve të detajuara për blerjet e biznesit ku dihet se bizneset marrin zbritje ose blejnë një gamë të ndryshme produktesh nga familjet do të ishte një metodë C.

Shërbimet e telekomunikacionit

Deflatimi i prodhimit sipas IÇP-ve të rregulluara për cilësi do të ishte një metodë A. Përdorimi i IÇP-ve, kur mbulimi i tyre nuk përputhet saktësisht me produktet ose ku nuk ka rregullim për cilësinë është një metodë B. Përdorimi i indekseve të vlerës njësi për produktet që janë tërësisht homogjene, do të ishin

gjithashtu një metodë B. Përdorimi i treguesve të volumit që pasqyrojnë gamën e plotë të rezultateve është një metodë B.

Përdorimi i IÇK-ve të detajuara për të zbutur prodhimin e ndryshëm nga ai i konsumuar nga familjet mund të jetë një metodë B nëse zhvillimet e çmimeve mund të tregohen të ngjashme për familjet dhe bizneset. Përdorimi i IÇK-ve të detajuara për blerjet e biznesit dhe ku është e ditur se bizneset marrin zbritje ose blejnë një gamë të ndryshme produktesh nga familjet do të ishte një metodë C.

CPA 65 — Shërbimet e ndërmjetësimit financiar, përveç shërbimeve të sigurimit dhe financimit të pensioneve

3.5.1. Shërbimet e ndërmjetësimit financiar të matura në mënyrë indirekte (FISIM)

Meqënëse nuk ka asnjë çmim ose sasi të vëzhgueshme drejtpërdrejt që të jetë realisht përfaqësuese e prodhimit të FISIM nga një teori e pastër aktualisht duket e pamundur të identifikohet një metodë e përshtatshme A për FISIM. Prandaj, metodat për matjen e FISIM me çmime vitit të mëparshëm duhet të bazohen në konventa, ashtu si metodat për matjen e FISIM me çmime aktuale. Deri më tani, ekzistojnë dy metoda (përveç metodave të hyrjes) për FISIM, të dyja do të konsiderohen metoda B.

Së pari, mund të ndërtohet një metodë e detajuar e treguesit të prodhimit. Treguesit e prodhimit duhet të mbulojnë aktivitetet që gjenerojnë FISIM. Shembuj të treguesve të mundshëm janë numri i llogarive bankare, numrat dhe vlera e kredive dhe depozitave, numri i çeqeve të përpunuara, etj. Megjithatë, dallime të rëndësishme midis tregut të biznesit dhe tregut të konsumit ekzistojnë dhe duhet të pasqyrohen nga tregues të ndryshëm të prodhimit për të dy tregjet. Vlera e FISIM duhet të zërthehet sipas aktiviteteve të ndryshme për të siguruar peshat për grumbullimin e treguesve të prodhim.

Metoda e dytë është aplikimi i marzheve të interesit të periudhës bazë për kreditë dhe depozitat në stoqet e huave dhe depozitave të rivlerësuara (duke përdorur një indeks të përgjithshëm çmimesh siç është deflatori i nënkuptuar i çmimeve për kërkesën përfundimtare të brendshme) për çmimet e periudhës bazë, siç përshkruhet në Rregulloren e Këshillit. (KE) Nr 448/98 (1). Kjo metodë nuk merr parasysh ndryshimet në cilësi në shërbimin aktual të ofruar. Është e nevojshme të zbuten stoqet e kredive dhe depozitave me një indeks të përgjithshëm të çmimeve për të hequr ndikimin e ndryshimeve të çmimeve në aksion. Indekset e çmimeve që mund të konsiderohen të pranueshëm për këtë qëllim janë, sipas renditjes së përshtatshmërisë: deflatori i PBB-së, deflatori i kërkesës së brendshme përfundimtare dhe IÇK-ja e përgjithshme.

Ndërmjetësimi financiar jashtë FISIM

Kur ekzistojnë çmime të veçanta për çdo shërbim të tarifuar, përdorimi i një indeksi të çmimit të prodhimit të rregulluar me cilësi të një grupi, përfaqësues të këtyre shërbimeve si një deflator është një metodë A. Për t'u konsideruar përfaqësues, indekset e çmimeve duhet të mbulojnë një pjesë të madhe të të gjithë gamës së shërbimeve me pagesë. Aty ku aktivitetet janë shumë heterogjene (p.sh. bankat me

pakicë, bankat tregtare dhe bankat e kursimit veprojnë shumë ndryshe) grupi i shërbimeve duhet të zgjidhet për secilën pjesë të tregut që ato të konsiderohen përfaqësuese. Mosmarrja parasysh e këtyre dallimeve është një metodë B. Çmimi i paketave të produkteve mund të përfshihet nëse ato përmbajnë shërbime të ngjashme në të gjithë tregun. Kur ky nuk është rasti, një metodë hedonike ose një qasje çmimi tip (model) janë të përshtatshme për të krahasuar çmimin e këtyre paketave. Përdorimi i treguesve të detajuar të volumit që pasqyrojnë në mënyrë të përshtatshme produktin do të ishte metoda B.

Për tarifat “ad valorem” është e mundur të ndërtohen indekse çmimesh që pasqyrojnë si ndryshimet në përqindjen për tu paguar ashtu edhe ndryshimet në vlerën e aktivit bazë (stoku ose fluksi) për të cilin zbatohet kjo përqindje. Kjo është një metodë A. Përdorimi i treguesve të volumit që pasqyrojnë në mënyrë të përshtatshme produktin do të ishte metoda B. Shembuj të treguesve të përshtatshëm të volumit për produkte të ndryshme janë:

- për transferimin e fondeve (pagesat, etj), numri i transfertave ose një tregues volumi i bazuar në shumat e transferuara është një metodë B.
- për fondet e parave, përdorimi i shumave të menaxhuara të deflatuara nga një indeks i përgjithshëm i çmimeve (siç përshkruhet në seksionin 3.5.1) është një tregues i përshtatshëm i volumit.
- Për qiranë financiare, çmimi i qirasë mund të përmbajë bashkë si tarifat e shërbimit dhe FISIM.

Aty ku është e mundur të ndahet tarifa e shërbimit nga FISIM, atëherë mund të përdoren indekset e duhura të çmimeve për të zbutur elementin e tarifës së shërbimit që kjo të jetë një metodë A. Megjithatë, përdorimi i indekseve të çmimeve të prodhimit për të zbutur produktin e leasing-ut në total duhet të konsiderohet si një metodë C pasi ajo nuk arrin të masë produktin nga FISIM në mënyrë të përshtatshme. Vlera e kredive të pashlyera e deflatuar nga një indeks i përgjithshëm i çmimeve (siç përshkruhet në seksionin 3.5.1) do të ishte një tregues i përshtatshëm volumi për një metodë B. Ndryshimi i cilësisë këtu lidhet me cilësinë e shërbimit të qirasë financiare të ofruar dhe jo me ndonjë përmirësim në cilësinë e aktivit bazë.

Çmimet e prodhimit ose treguesit e volumit që pasqyrojnë një gamë të vogël të kufizuar të produkteve ose shërbimeve financiare, metodave të imputimit ose përdorimit të një indeksi të përgjithshëm çmimesh janë metoda C.

CPA 66 — Shërbimet e sigurimeve dhe financimit të pensioneve, përveç sigurimeve shoqërore të detyrueshme

Duket e pamundur të zbatohet një koncept i uljes së prodhimit të shërbimit të sigurimit mbi bazën e statistikave të çmimeve të prodhimit. Arsyeja kryesore është se nuk ka asnjë çmim ose vlerë e vëzhgueshme drejtpërdrejt që është realisht përfaqësuese e prodhimit. Prandaj, një metodë A konsiderohet e pamundur.

Një metodë që tregon volumin me tregues të detajuar, të tillë si blerja dhe administrimi i policave dhe administrimi i dëmeve është një metodë B. Një metodë e tillë (ndonjëherë njohur si metoda e shërbimit të drejtpërdrejtë) kërkon tregues në një nivel shumë të detajuar që marrin parasysh ndryshimet në përzierjen e produktit.

Përdorimi i provizioneve të rregulluara për pretendimet e deflatuara nga një indeks i përgjithshëm i çmimeve (siç përshkruhet në seksionin 3.5.2) është gjithashtu një metodë B.

Për sigurimin e jo-jetës, numri i policave, sipas produktit (familje, automjet, përgjegjësi ndaj palëve të treta, etj.) dhe lloji i blerësit, përfaqëson gjithashtu një tregues volum të përshtatshëm për sigurimin e jo-jetës dhe është një metodë B. Për sigurimin e jetës dhe fondet e pensioneve këto metoda janë metoda C.

CPA 67 — Shërbimet ndihmëse të ndërmjetësimit financiar

Në rastin e tarifave fikse, ku ekzistojnë çmime të veçanta për një shërbim të ngarkuar, prodhimi aktual i çmimit i deflatuar nga një IÇP është një metodë A nëse reflektohen ndryshimet në cilësi ose një metodë B nëse ndryshimi i cilësisë nuk reflektohet.

Për shërbimet e paguara nga tarifat ad valorem, përdorimi i treguesve të volumit është një metodë B. Tregues të tillë të volumit mund të përfshijnë numrin e transaksioneve të zbërthyer sipas klasave të madhësisë së vlerës ose shumave të zbritura të transaksioneve. Për kompanitë ndihmëse të sigurimeve, treguesit e volumit të bazuar në numrin e policave të sigurimit sipas llojit ose primeve bruto të deflatuara, duke përdorur një indeks çmimi të primeve bruto, është një metodë B.

CPA 70 — Shërbimet e pasurive të paluajtshme

Për shërbimet me tarifë, ku tarifa është një përqindje e çmimit të pronës, një indeks i duhur i çmimeve do të kombinonte ndryshimin në përqindjet e tarifave dhe ndryshimin në çmimet e banesave. Kjo do të përbënte një metodë A. Në vend që të ndjekin çmimet aktuale, agjentëve të pasurive të paluajtshme mund t'u kërkohej të japin kuotën e një çmimi të shitjes, p.sh. një banesë standarde. Kjo metodë e çmimit model mund të jetë gjithashtu një metodë A me kusht që të përmbushen kriteret e përcaktuara në seksionin 2 të kësaj shtojce.

Çmime referencë sipas metodave B mund të jenë përdorimi i një indeksi çmimesh të investimeve në banesa të reja ose një indeks i bazuar në vlerat e pronës (çmimet e shtëpive).

Metodat më pak të mira, por gjithsesi metoda B, janë përdorimi i numrit të shtëpive të shitura ose numri i transaksioneve të noterëve, nëse ndahen sipas llojeve të shtëpive (p.sh. sipas madhësisë).

Për pjesën që i referohet dhënies me qira të ndërtesave të banimit, zakonisht disponohet informacioni i IÇK-së; kjo do të përbëjë një metodë A. Për dhënien me qira të ndërtesave jo-për banim, përdorimi i IÇP-ve në bazë si p.sh. të qirave për m² hapësirë për zyra është një metodë A, me kusht që të disponohen detaje të mjaftueshme për lloje të ndryshme ndërtesash dhe cilësinë e tyre.

Përndryshe, përdorimi i treguesve të volumit në lidhje me volumin e stokut të pronave rezidenciale ose jorezidenciale mund të jetë një metodë B. Në këtë rast mund të jetë e nevojshme që treguesit të përshtaten për ndryshimet në raportin e banesave të marra me qira/pronarë.

Përfaqësimi i ndryshimeve të çmimeve të ndërtesave jorezidenciale nga IÇK për ndërtesat e banimit është një metodë C, përveç nëse nga vlerësimi mund të tregohet se ka një supozim tjetër me afër vlerës reale të këtyre ndërtesave.

CPA 71 — Shërbime me qira të makinerive dhe pajisjeve pa operator dhe të mallrave personale dhe shtëpiake

Një metodë A për këto shërbime do të ishte mbledhja e çmimeve aktuale të qirasë. Për shërbimet e ofruara sipas një kontrate është e nevojshme të kontrollohen ndryshimet në cilësi me kalimin e kohës. Duhet të theksohet se ndryshimet në cilësinë e sendit të marrë me qira (d.m.th. jo vetëm të shërbimit të qirasë) duhet të reflektohen edhe në volumin e shërbimeve të qirasë. Për shërbimet unike, përdorimi i çmimeve model që plotësojnë kriteret e specifikuar në seksionin 2 të kësaj shtojce do të ishte gjithashtu një metodë A.

Në lidhje me shërbimet e ofruara vetëm për familjet, informacioni i IÇK-së shpesh do të jetë i disponueshëm dhe në këtë rast përdorimi i një IÇK, të përshtatur me çmimet bazë, do të jetë një metodë A për deflatimin e prodhimit. Në rastet kur shërbimet ofrohen si për bizneset ashtu edhe për familjet private, përdorimi i një IÇK për të ulur prodhimin do të jetë një metodë B.

Nëse nuk ekziston asnjë çmim i monitorueshëm i shërbimit të qirasë, indeksi i çmimit të produktit aktual mund të konsiderohet një metodë B.

CPA 72 — Kompjuterat dhe shërbime të ngjashme

Për programet (softuer-in) e pakeluar, metoda A është që të zbutet me një IÇP të përshtatshme. Një procedurë e përshtatshme e rregullimit të cilësisë (p.sh. bazuar në metodën hedonikë) është thelbësore.

IÇP më pak të përshtatshme do të jenë metodat B. Gjithashtu, një metodë B do të jetë përdorimi i indeksit amerikan për programet (softuer-et) e pakeluar, i përshtatur për efektet e kursit të këmbimit ose ndryshimet e ndryshme të përgjithshme të çmimeve. Megjithatë, duhet pasur kujdes për të pasqyruar kohët e ndryshme të nxjerrjes në treg të një softuer-i të ri në SHBA dhe në Evropë.

Përdorimi i një IÇK për softuer-in e pakeluar ka një metodë C për deflatimin e prodhimit.

Për shërbimet e personalizuara (si konsulencë harduer-ike ashtu edhe softuer-ike) një metodë e bazuar në çmimet referencë (shih seksionin 2) mund të eksplorohej dhe ka potencialin që të përbëjë një metodë A. Një metodë tjetër A mund të jetë një qasje e bazuar në çmimin tip (model), nëse plotësohen kushtet e seksionit 2. Rezultati i metodës së çmimit model mund të përdoret gjithashtu si një përafrim për çmimin e softuer-it të prodhuar për llogari të vet (metoda B), nëse mund të tregohet se softuer-i i prodhuar vetë mund të ishte prodhuar gjithashtu nga një kompani e jashtme.

Për shërbimin e dhënies me qira të programuesve me kontratë shërbimi, si metodë B mund të përdoret tarifa e pagesës.

Duke pasur parasysh ndryshimet në shpejtësinë e ndryshimeve të cilësisë, përdorimi i një indeksi për harduer-in bashkë me softuer-in është një metodë C.

CPA 73 — Shërbimet e kërkimit dhe zhvillimit

Një metodë A për kërkimin dhe zhvillimin (K&ZH) nuk ekziston. As mbledhja e çmimeve aktuale të prodhimit nga p.sh. institutet e kërkimit dhe as çmimet “model” nuk kanë kuptim pasi nuk mund të vlerësoni në mënyrë kuptimplotë të njëjtin prodhim K&Zh në dy periudha radhazi.

Për prodhimin e tregut, tarifat e pagesës ose tarifat për orë (shih seksionin 2) janë metoda B.

Pjesa jo-tregu e K&ZH është prodhimi i shërbimeve kolektive (shih ESA95, pika 3.85). Shih seksionin 3.13 mbi CPA 75 për përcaktimin e metodave A, B dhe C për shërbimet kolektive.

CPA 74 — Shërbime të tjera biznesi

CPA 74.11 — Shërbime ligjore

Për llojet standarde të shërbimeve që kryhen kryesisht për familjet, si përpilimi i kontratave për blerjen e shtëpive, testamentet, kontratat e martesës, etj. (shërbimet 'noteriale') ekzistojnë disa tarifa fikse, të cilat shpesh mbulohen nga IÇK. Një indeks që ndjek këto tarifa mund të konsiderohet si një metodë A. Për më tepër, për këto shërbime standarde, mbledhja e treguesve të volumit (numri i kontratave të hartuara, etj.) do të jetë një metodë B, përveç rastit kur gjendet një metodë për të vlerësuar dhe rregulluar këta tregues lidhur me ndryshimet cilësore.

Një pjesë e prodhimit të shërbimeve ligjore lidhet me koston e ndërtesave, duke qenë pjesë e kostove të transferimit të blerjes së pronës. Kjo do të thotë se një indeks çmimi ose volumi i lidhur me ato ndërtesa mund të shërbejë si përfrues për çmimin ose volumin e shërbimeve ligjore. Kur ngarkohet një tarifë fikse, mjafton të ndiqni ndryshimin e kësaj tarifë me kalimin e kohës. Kur tarifa është një përqindje e çmimit të ndërtesës, indeksi i çmimit duhet të jetë një kombinim i ndryshimeve në përqindjen e tarifës dhe ndryshimeve në çmimin e ndërtesës. Në të dyja rastet, do të jetë një metodë B, sepse ndryshimet e cilësisë janë të vështira për t'u identifikuar.

Për shërbimet ndaj bizneseve, ekzistojnë dy mekanizma bazë çmimesh në këtë treg: avokatët mund të punësohen me orë ose me një tarifë fikse në bazë të kontratës. Për të parën, tarifat e pagesës ose metodat e tarifave për orë mund të përdoren si metoda B. Për këtë të fundit (shërbimet për një tarifë fikse në bazë të një kontrate), një metodë A do të ishte ndjekja nga afër e çmimeve të kontratave, p.sh. duke ndjekur metodën e çmimit referencë (shih seksionin 2 të kësaj shtojce), nëse llojet e kontratave do të ishin homogjene. Një ndjekje e metodës së çmimit tip (model) mund të funksionojë mirë gjithashtu dhe të përbëjë një metodë A, vetëm me kusht që kriteret në seksionin 2 të kësaj shtojce të plotësohen.

CPA 74.12 — Shërbimet e kontabilitetit, auditimit; shërbimet e konsulencës tatimore

Metoda A për shërbimet e kontabilitetit do të ishte ndërtimi i deflatorëve bazuar në çmimet e kontratës për një sërë shërbimesh më të rëndësishme të ofruara sipas kontratës nga kontabilistët, p.sh. duke përdorur metodën e çmimeve referencë (shih seksionin 2 të kësaj shtojce). Do të ishte e nevojshme të monitorohen rregullisht shërbimet me çmime për t'u siguruar që ndikimet e jashtme si ndryshimet në standardet e kontabilitetit ose ndryshimet në kërkesat e kontabilitetit sipas legjislacionit (p.sh. për deklaratat tatimore) nuk do të rezultonin në ndryshime të rëndësishme në produktet që maten ose në ndryshime në cilësinë e prodhimit. Një metodë A mund të përdoret gjithashtu me një metodë çmimi tip (model).

Përdorimi i treguesve sasiorë si numri i deklaratave tatimore të paraqitura (të klasifikuara sipas kategorive të gjera) do të ishte një metodë B për një pjesë të industrisë. Përdorimi i tarifave të pagesës ose tarifave për orë do të ishte një metodë B pasi kjo si metodë nuk do të pasqyronte realisht vlerën e shërbimit të ofruar pasi do të ndikohej nga ndryshimet e produktivitetit.

CPA 74.14 — Shërbimet e konsulencës së biznesit dhe manaxhimit

Një metodë A për këto shërbime do të ishte mbledhja e çmimeve aktuale të kontratës. Në këtë rast do të ishte e nevojshme të kontrollohen ndryshimet në cilësinë e kontratave me kalimin e kohës.

Mbledhja e çmimeve të modelit do të ishte një alternativë ndaj mbledhjes së çmimeve aktuale dhe metoda do të ishte gjithashtu një metodë A nëse plotëson kriteret e përcaktuara në seksionin 2 të kësaj shtojce.

Për shërbimet e kryera me një tarifë orare, tarifat e pagesës ose tarifat/orë mund të përdoren për të aplikuar një metodë B.

Përdorimi si përfrues i një indeksi aktual të çmimit të prodhimit për shërbimet ligjore ose aktivitetet e kontabilitetit, auditimit dhe konsulencës tatimore - për shkak të përcaktuesve të kostos së përbashkët për këto shërbime të ndryshme - do të ishte një metodë B.

CPA 74.15 — Shërbimet e mbajtjes së manaxhmentit

Për shkak të veçantisë së kësaj kategorie shërbimesh, këtu nuk ekziston një metodë A. Si një përjashtim nga rregulli i përgjithshëm, një metodë B konsiston në aplikimin e një metodë të detajuar të imputimit në të njëjtën mënyrë siç përshkruhet për shërbimet kolektive në seksionin 3.13 të kësaj shtojce.

CPA 74.2 — Shërbimet e konsulencës arkitekturore, inxhinierike dhe teknike

Çmimet model ofrojnë një metodë A nëse plotësohen kushtet e seksionit 2 të kësaj shtojce.

Përdorimi i tarifave të pagesës ose tarifave për orë mund të konsiderohet si një metodë B. Për eksplorimin e mineraleve, një opsion është përdorimi i një mase volumi, për shembull numri i stërvitjeve testuese të bëra, ose zona e vëzhguar, megjithëse kjo do të duhej të ndahej sipas llojit të mineralit dhe metodës së kërkimit në mënyrë që të konsiderohet si metodë B.

CPA 74.4 — Shërbime reklamimi

Shërbimet e reklamimit përbëhen nga dy shërbime të dallueshme dhe domethënëse. Në terma të përgjithshëm, këto janë "Vendosja" - shitja e hapësirës reklamuese, pavarësisht nga lloji i medias; dhe "Krijimi" - duke përjashtuar kostot shoqëruese të tilla si prodhimi i filmit ose shërbimet e fotografisë.

Metoda A për "Vendosje" është mbledhja e çmimeve aktuale të kontratës, duke përdorur kuota të tilla si çmimi për sekondë për reklamat televizive, kostoja e një reklame në gazetë gjysmë faqe, çmimi i një metri katror të hapësirës së billboard-it ose çmimi i një "butoni" në një faqe interneti. Është e rëndësishme që numri i shikuesve të reklamës të merret parasysh si aspekt cilësor. Të paktën duhen bërë disa përpjekje për t'u përshtatur për diferencat e "shikueshmërisë në kohë të pikut". Çmimet e modelit do të ishin gjithashtu një metodë A, me kusht që të plotësohen kushtet e seksionit 2. Mund të përdoren gjithashtu masa sasiore, por këto duhet të përpilohen në një nivel shumë të detajuar dhe përfaqësues, me ndryshimet e cilësisë që llogariten si një metodë A.

Për çmimet e kontratës "Krijimi" do të formonin një metodë A, megjithatë, duhet pasur kujdes në interpretimin e çmimeve të mbledhura për të siguruar që ato të mos përfshijnë kostot e prodhimit. Një qasje e çmimeve model mund të konsiderohet gjithashtu si A, nëse plotëson kriteret e përcaktuara në seksionin 2 të kësaj shtojce. Tarifat e pagesës ose tarifat për orë janë metoda B.

CPA 74.5 — Rekrutimi i fuqisë punëtore dhe ofrimi i shërbimeve të personelit

Kur punonjësi paguhet nga agjencia e rekrutimit, metodat e bazuara në indekset e normës së pagave që lidhen me personelin e punësuar janë metoda B. Një metodë A do të përfshinte rregullimet e produktivitetit dhe cilësisë dhe gjithashtu do të pasqyronte kostot administrative të vendosura nga agjencia e rekrutimit. Në atë masë çmimet e kontratës, të cilat përfshijnë kuota për lloje të veçanta të punëtorëve, do të ishin metoda A, me kusht që ndryshimet e cilësisë të llogariten siç duhet. Çmimet model mund të përbëjnë gjithashtu një metodë A, nëse plotësohen kriteret e përcaktuara në seksionin 2 të kësaj shtojce.

Kur aplikohet një përqindje e pagës, zbatohen metodat dhe klasifikimet e mësipërme, përveçse në këtë rast, ato duhet të kombinohen me informacionin për tarifën në përqindje. Nëse informacioni në lidhje me përqindjet nuk është i disponueshëm, atëherë përdorimi i indekseve të normës së pagave mund të konsiderohet si një metodë B.

CPA 74.6 — Shërbimet e hetimit dhe sigurisë

Metoda A do të ishte mbledhja e çmimeve aktuale të kontratës. Shërbimet e ofruara sipas këtyre kontratave duhet të monitorohen nga afër për të kontrolluar ndryshimet e cilësisë nëse është e nevojshme. Përdorimi i çmimeve model do të ishte gjithashtu një metodë A sipas kushteve të seksionit 2 të kësaj shtojce.

Për ato shërbime që kryhen në bazë të tarifës për orë, tarifën e pagesës ose tarifën për orë mund të përdoren për të formuar një metodë B.

Treguesit e dobishëm të volumit për shërbimet e sigurisë mund të jenë orët e punës së vëzhgimit ose ruajtjes dhe numri i rasteve ose klientëve të shërbyer nga hetuesit privatë. Nëse janë mjaftueshëm të përshtatshëm, këta tregues të volumit mund të konsiderohen metoda B.

CPA 74.7 — Shërbimet e pastrimit industrial

Për shërbimet shtëpiake si pastrimi i dritareve dhe pastrimi i oxhakut, informacioni për çmimin e konsumit mund të përdoret, si metodë A për konsumin familjar dhe metodë B për konsumin e ndërmjetëm.

Për shërbimet e pastrimit mund të përdoren zona zyra (në m²) të pastruara ose tregues të ngjashëm. Nëse këto nuk janë të disponueshme, mund të supozohet se sasia e punës së pastrimit që duhet bërë është proporcionale me sipërfaqen totale të zyrës, ose supozime të ngjashme.

Shërbimet e mbetura në CPA 74

Për ato shërbime në CPA 74 që nuk janë renditur në mënyrë eksplicite në seksionet 3.12.1 deri në 3.12.9, klasifikimi në metodat A, B dhe C mund të rrjedhë nga kriteret e përgjithshme të metodave të përshtatshme siç specifikohet në Vendimin 98/715/EC. Në përgjithësi, metodat e bazuara në çmimet aktuale (kontrata) ose çmimet model (sipas kushteve të seksionit 2 të kësaj shtojce) janë metoda A. Nëse shërbimet paguhet në bazë të tarifës për orë, tarifa e pagesës ose tarifat për orë mund të jenë metoda B. Treguesit e volumit që janë përfaqësues të prodhimit të shërbimeve mund të jenë gjithashtu metoda B. Metodat e përdorura janë metoda C.

CPA 75 — Shërbimet e administratës publike dhe mbrojtjes, shërbimet e detyrueshme të sigurimeve shoqërore

Shërbimet individuale

Për shërbimet individuale, metodat e vetme që do të jenë në gjendje të plotësojnë kriteret për metodat A ose B janë metodat që masin outputin. Metodat e inputimit janë metoda C.

Një metodë treguese e prodhimit është një metodë A nëse treguesit plotësojnë kriteret e mëposhtme:

- ato duhet të mbulojnë të gjitha shërbimet e prodhuara nga prodhuesi që u ofrohen përdoruesve të jashtëm dhe vetëm ato; aktivitetet që në fakt janë ndihmëse të prodhimit kryesor nuk duhet të llogariten;
- ato duhet të peshohen me kostot e secilit lloj prodhimi në vitin bazë;
- ato duhet të përcaktohen sa më të detajuara;
- ato duhet të jenë të përshtatura për cilësinë.

Nëse kriteret nuk plotësohen plotësisht, për shembull nëse niveli i detajeve mund të përmirësohet ose nëse nuk marrin parasysh ndryshimet në cilësi, metoda konsiderohet metodë B. Nëse një metodë e treguesit të volumit nuk mat në të vërtetë prodhimin, por më tepër inputin, aktivitetin ose rezultatin (përveç rastit kur

rezultati mund të interpretohet si prodhim i rregulluar nga cilësia), dhe/ose nëse mbulimi i prodhimit nuk është përfaqësues, kjo metodë konsiderohet një metodë C.

Shërbimet kolektive

Shumica e shërbimeve brenda CPA 75 do të jenë shërbime kolektive. Për shërbimet kolektive, klasifikimi i metodave është përgjithësisht i njëjtë si për shërbimet individuale, me dy përjashtime të rëndësishme që vijnë si rezultat i vështirësisë në përcaktimin e rezultatit të shërbimeve kolektive:

- metodat e imputimit janë metoda B për shërbimet kolektive;
- përdorimi i treguesve të volumit të aktivitetit është një metodë B.

Përdorimi i një treguesi të vetëm të volumit të hyrjes nuk është një metodë B: nëse përdoren metoda të imputimit, ato duhet të vlerësojnë volumin e secilit input veç e veç, duke marrë parasysh ndryshimet cilësore të inputeve, veçanërisht të kompensimit të punonjësve.

Nuk duhet të zbatohet produktiviteti ose rregullime të cilësisë shtesë në shumën e volumit të inputeve të vlerësuara tashmë me rregullimet nga ana cilësore.

CPA 80 — Shërbime arsimore

Çdo metodë A ose B duhet të plotësojë kriteret e përgjithshme të mëposhtme:

- mbulim i plotë ose gati i plotë;
- kategorizimi të paktën në kategoritë e mëposhtme - arsimit parashkollor, fillor, i mesëm i ulët, i mesëm i lartë (i përgjithshëm/profesional), arsimit të lartë (universitar/tjetër) dhe arsim tjetër. Në rastin e kurseve të arsimit të lartë, duhet të ketë kategorizim sipas lëndëve (për shembull, diferencimi i lëndëve shkencore dhe mjekësore nga kurset e artit).

Shërbimet e Tregut - Një metodë A është deflatimi i prodhimit nga IÇP-të e përshtatshme për çdo lloj shërbimi arsimor. Indekset e çmimeve duhet të marrin parasysh cilësinë e shërbimit të ofruar dhe të bëhet një kontroll për t'u siguruar që çmimet bazë janë përdorur (d.m.th., duke përfshirë çdo subvencionim për produktet).

Një metodë B është përdorimi i IÇK-ve të përshtatshme, të korrigjuara sipas vlerësimit me çmimet bazë dhe që pasqyrojnë cilësinë e shërbimit të ofruar.

Nëse këto metoda nuk janë të disponueshme për shërbimet e tregut, është gjithashtu e pranueshme të përdoren metodat e treguesit të prodhimit A dhe B të përshkruara më poshtë për shërbimet e jo - tregu. Çdo metodë e bazuar në të dhëna do të konsiderohej një metodë C.

Shërbime jo – tregu - Meqenëse çmimet nuk janë të disponueshme, e vetmja metodë A për prodhimin jo - tregu është përdorimi i 'orëve të nxënësve' të rregulluara për cilësinë sipas nevojës, me ndarjen e kategorizimit si më sipër. Metoda B është përdorimi i orëve të nxënësve në nivelin e kërkuar të detajeve pa një rregullim për cilësinë.

Përdorimi i numrit të nxënësve si përafrues për orët e nxënësve është i pranueshëm për këto metoda nëse mund të tregohet se sasia e orëve që nxënësit kalojnë në mësim është mjaft e qëndrueshme. Inkurajohet përdorimi i kësaj metode përkatësisht për arsimin terciar dhe mësimin në distancë.

Çdo metodë e bazuar në të dhëna është një metodë C, siç është çdo metodë që nuk përdor ndarjen minimale të kategorizimit, ose që ka mbulim jo të plotë të sektorit. Përdorimi i numrit të orëve të mësuesit do të ishte gjithashtu një metodë C.

CPA 85 — Shërbimet shëndetësore dhe të punës sociale

CPA 85.11 — Shërbimet spitalore

Prodhimi i tregut - Deflatimi i prodhimit të tregut të spitaleve nga IÇP-të e duhura është një metodë A. Përdorimi i një IÇK është gjithashtu një metodë A me kusht që çmimet e çdo rimbursimi të regjistrohen bruto dhe indeksi të përshtatet me çmimet bazë (në rast se ka subvencione për produkte). Nëse çmimet regjistrohen neto, përdorimi i një IÇK është një metodë C. Përdorimi i një IÇP më pak të përshtatshme mund të konsiderohet metodë B.

Metodat e treguesit të prodhimit të cilat janë klasifikuar si A ose B dhe janë të rëndësishme për prodhimin e tregut.

Prodhim jo – tregu - Duhet të bëhet një dallim midis llojeve të ndryshme të shërbimeve spitalore brenda CPA 85.11 për të marrë parasysh kompleksitetin e ndryshëm të klasave të ndryshme të shërbimeve. Në të gjitha rastet metodat e hyrjes janë metoda C.

Shërbimet për pacientët nga spitalet e përgjithshme dhe të specializuara

Përdorimi i treguesve të volumit të rregulluar plotësisht me cilësinë bazuar në klasifikimin e Grupeve të Lidhura me Diagnozën (DRG) është një metodë A.

Nëse mbulohen vetëm ndryshimet në përzierjen e trajtimit nga DRG, kërkesat për metodën B plotësohen. Metodat që përdorin Klasifikimin Ndërkombëtar të Sëmundjeve (ICD) për të klasifikuar rastet mund të jenë gjithashtu një metodë B me kusht që diagnozat të regjistrohen në një nivel shumë të detajuar dhe të përdoren peshat e duhura të kostos.

Përdorimi i treguesve të prodhimit të papërpunuar si numri i thjeshtë i rasteve klasifikohet si një metodë C.

Shërbimet spitalore psikiatrike

Përsëri, treguesit e detajuar të bazuar në DRG duke përfshirë rregullimet e plota në lidhje me cilësinë dhe peshën e kostos përbëjnë një metodë A.

Treguesit e bazuar në DRG me rregullim të pjesshëm të cilësisë janë metoda B. Një metodë disi më e dobët, por ende për t'u konsideruar si B, është numri i ditëve të banimit (ditët e shtrimit në spital) sipas nivelit të kujdesit, të ponderuara me kostot.

Metodat që nuk vlerësojnë fare nivelet e kujdesit klasifikohen si C.

Shërbime rehabilitimi në qendra/spitale rehabilitimi

DRG-të që marrin plotësisht parasysh ndryshimet në cilësi janë një metodë A.

Nëse kapen ndryshimet e cilësisë vetëm pjesërisht, metodat e treguesve të prodhimit të bazuara në DRG klasifikohen si metoda B. E njëjta gjë vlen nëse përdoret numri i ditëve të akomodimit në qendra/spitale rehabilitimi sipas nivelit të kujdesit. Nëse mund të demonstrohet se shërbimet e ndryshme të rehabilitimit janë relativisht homogjene, atëherë numri i thjeshtë i ditëve të akomodimit në qendra/spitale rehabilitimi mund të pranohet si një metodë B.

Shërbimet e infermierisë (nën mbikëqyrjen mjekësore)

Ditët e pacientëve të përkohshëm të rregulluara me cilësi sipas nivelit të kujdesit janë metoda e rekomanduar A. Nivele të ndryshme të kujdesit mund të kapen drejtpërdrejt duke aplikuar sistematikisht klasifikime ose në mënyrë indirekte duke grupuar institucionet që ofrojnë të njëjtin nivel kujdesi.

Ditët e pacientëve të përkohshëm të parregulluara sipas nivelit të kujdesit plotësojnë kërkesat e një metode B. Në situatat kur ka homogenitet relativ të shërbimeve, numri i thjeshtë i ditëve të marrjes së shërbimit mund të pranohet si një metodë B.

CPA 85.12 — Shërbimet e praktikës mjekësore

Prodhimi i tregut - Përdorimi i IÇP-ve është një metodë A. Përdorimi i një IÇK është gjithashtu një metodë A me kusht që çmimet e çdo rimbursimi të regjistrohen bruto. IÇK-të që regjistrojnë çmimet neto nga rimbursimet janë një metodë C. Të gjitha metodat e prodhimit jo-treg të klasifikuara si A ose B më poshtë janë gjithashtu të përshtatshme.

Prodhimi jo – tregu - Dallimi kryesor është ndërmjet shërbimeve nga mjekët e përgjithshëm nga njëra anë dhe shërbimeve nga specialistët nga ana tjetër.

Shërbime nga mjekë të përgjithshëm - Metoda A është numri i konsultimeve sipas llojit të trajtimit, i përshtatur për ndryshimet në cilësi. Në rastin e peshave të përafërta ose rregullimit vetëm të pjesshëm të cilësisë, numri i konsultimeve sipas trajtimit është një metodë B. Numri i thjeshtë i konsultimeve mund të pranohet gjithashtu si një metodë B nëse llojet e ndryshme të trajtimit janë mjaftueshëm homogjene në lidhje me kërkesat për burime (pesha të ngjashme të kostos).

Shërbime nga mjekë specialistë - Numri i vizitave të para të ndara sipas llojit të specialistit dhe llojit të trajtimit, cilësia e rregulluar dhe peshuar me pesha të përshtatshme të kostos, konsiderohet metodë A. I njëjti tregues pa rregullim për cilësinë do të ishte një metodë B. Nëse nuk mund të bëhet dallimi sipas llojit të trajtimit, numri i vizitave të para nuk është treguesi i duhur. Në këto kushte, numri i përgjithshëm i vizitave konsiderohet të jetë një metodë B. Dallimi midis shërbimit të ofruar nga mjekët specialistë është i domosdoshëm për aplikimin e një metode B.

CPA 85.13 — Shërbimet e praktikës dentare

Shumica e shërbimeve dentare janë shërbime të tregut. Një metodë A është përdorimi i IÇK-së i përshtatur me çmimet bazë dhe për ndryshimet e cilësisë. Çmimet e çdo rimbursimi duhet të regjistrohen bruto dhe IÇK-ja duhet të llogaritet në një nivel të mjaftueshëm detajimi. Nëse çmimet nga rimbursimet, regjistrohen neto përdorimi i një IÇK është një metodë C. Një metodë treguese e prodhimit që plotëson kërkesat e një metode A është numri i rregulluar për cilësinë e trajtimeve sipas llojit të trajtimit. Ashtu si në rastin e specialistëve mjekësorë, numri i vizitave të para mund të supozohet se tregon numrin e trajtimeve të plota.

Numri i vizitave të para sipas llojit të trajtimit (i parregulluar për ndryshime në cilësi) është një metodë B. Nëse nuk mund të bëhet një dallim sipas llojit të trajtimit, nuk ka kuptim të numërohen vetëm vizitat e para. Në këto kushte, numri i përgjithshëm i konsultimeve (vizitave) konsiderohet të jetë një metodë B.

CPA 85.14 — Shërbime të tjera të shëndetit të njeriut dhe CPA 85.15 — shërbime veterinare

Pothuajse të gjitha këto shërbime ofrohen si shërbime tregu, kështu që përdorimi i komponentit të duhur të IÇK-së është qasja e rekomanduar. Nëse bëhet një rregullim i çmimeve bazë, kjo është një metodë A, nëse jo, një metodë B.

CPA 85.31 — Shërbimet e punës sociale me akomodim

Për deflatimin e prodhimit të tregut nga komponenti përkatës i IÇK (i përshtatur me çmimet bazë) është metoda A. Ditët e akomodimit sipas llojit të institucionit dhe të përshtatura plotësisht për ndryshimet në cilësi do të plotësojnë gjithashtu kërkesat për një metodë A.

Nëse nuk bëhet një rregullim i cilësisë, merret një metodë B. Gjithashtu numri total i ditëve të akomodimit mund të klasifikohet si metodë B

CPA 85.32 — Shërbimet e punës sociale pa strehim

Në masën që këto shërbime janë shërbime tregu, përdorimi i komponentit përkatës të IÇK-së i përshtatur me çmimet bazë është një metodë A. Pa këtë rregullim të vlerësimit të IÇK-së, merret një metodë B.

Numri i personave që marrin kujdes sipas nivelit të kujdesit është një metodë A për produktin jo-tregu. Përdorimi i numrit total të personave që marrin kujdes konsiderohet si metodë B.

CPA 90 — Shërbimet e deponimit të ujërave të zeza dhe mbeturinave, kanalizimet dhe shërbime të ngjashme

Metodat përfshijnë përdorimin e IÇP-ve të përshtatshme aty ku ato janë të disponueshme dhe treguesit e volumit të prodhimit (të tilla si tonelatat e mbeturinave të mbledhura) të rregulluara për disa veçori cilësore të shërbimit, si rregullsia e grumbullimit dhe trajtimit të mbeturinave të specializuara (p.sh. mbetjet toksike).

Metodat B përfshijnë përdorimin e IÇK-ve të detajuara si për konsumin familjar ashtu edhe për biznesin (ku ndryshimet e çmimeve për shërbimet e bizneseve) arrihet të tregohet që janë të ngjashme me shërbimet për familjet). Për shërbimet jo-tregu, përdorimi i treguesve të volumit të prodhimit do të

konsiderohej një metodë B nëse këta tregues ofrojnë një mbulim të mirë dhe janë mjaftueshëm të detajuar për t'u përdorur.

CPA 91 — Shërbimet e organizimit të anëtarësimit n.e.c.

Metoda A konsiston në marrjen e informacionit të detajuar mbi ofrimin e shërbimeve kryesisht për anëtarët, të detajuar imtësisht si edhe të peshuara me kostot shërbimit të ofruar. Për shembull, një organizatë profesionale që ofron këshilla ligjore, konferenca, shërbime ekzaminimi dhe akreditimi për anëtarët do të ofronte të dhëna për secilën prej këtyre aktiviteteve, ose një organizatë fetare do të ofronte të dhëna për pjesëmarrjen në shërbime ose numrin e shërbimeve të mbajtura.

Metoda B është përdorimi i numrit të anëtarëve si një përafrim për të bërë vlerësimet, por llojet e ndryshme të anëtarësimit duhet të merren parasysh nëse ato japin dukshëm të drejta për të marrë shërbime dhe duhet të jetë e qartë nëse marrja mesatare e shërbimeve nga anëtarët, nga viti në vit, nuk ndryshon dukshëm.

CPA 92 — Shërbime rekreative, kulturore dhe sportive

Shërbimet e ofruara për një audience

Metoda A për shërbimet e ofruara thjesht për familjet është përdorimi i serive të detajuara të IÇK të përshtatura me çmimet bazë si deflatorë për vlerën e biletave të shitura. Metoda do të duhet të marrë parasysh biletat me zbritje dhe çdo veçori tjetër që do të ketë një ndikim të rëndësishëm në cilësi (për shembull programet falas ose rezervimet telefonike).

Metodat B këtu janë përdorimi i IÇK-së për shërbimet që u ofrohen gjithashtu bizneseve (me kusht që mund të tregohet se ky është një supozim i arsyeshëm), ose përdorimi si një masë i numrit të biletave të shitura të ndara sipas llojit të vendit në ambjentet ku zhvillohen shfaqjet apo performancat. Në rast se të dhënat e biletave nuk janë të disponueshme, numri i performancave mund të përdoret si metodë B.

Bibliotekat

Metoda A për bibliotekat është të kombinojë të dhënat e prodhimit për huadhënien (të ndara sipas llojit të artikujve kryesorë) me të dhënat për vizitat, të përshtatura për faktorët e cilësisë, si p.sh. nga llojet e materialeve të vëna në dispozicion në bibliotekë. Ky kombinim arrihet më së miri duke përdorur një metodë ponderimi me kosto. Çdo shërbim tregu i ofruar duhet të matet me vlerën e shitjeve të deflatuar me një indeks të përshtatshëm çmimesh.

Metoda B për bibliotekat është përdorimi i të dhënave për huadhënien (të ndara sipas llojit të Nenit kryesor) si një tregues i prodhimit të përgjithshëm të bibliotekës.

Shërbimet e lojërave të fatit dhe basteve

Metoda A për shërbimet e lojërave të fatit dhe basteve është përlllogaritja e drejtpërdrejtë dhe sa më e zbutur duke përdorur metoden e të dhënave të tarifave të shërbimit me një indeks çmimi të këtyre shërbimeve, si edhe duke përfshirë rregullimet për ndryshimet e cilësisë sipas rastit.

Metoda B për bastet është përdorimi i numrit të basteve të bëra si tregues volumi. Duhet të dallohet çdo lloj qendre bastesh (telefon, internet, dyqane) dhe (në mënyrë ideale) duhet të dallohen llojet e ndryshme të lojërave duke peshuar numrin e llojeve të ndryshme të lojërave me shkallën proporcionale që zë total shumën e bastit në periudhën bazë. Metoda B për kazinotë është përdorimi i të dhënave për numrin e personave që hyjnë në kazino.

Prodhimi dhe përpunimi i filmave, shërbimeve radio dhe TV

Metodat B për prodhimin e filmave dhe programeve televizive/radio janë mbledhja e çmimeve për produkte të caktuara model (p.sh. gjysmë ore e një komedie televizive vendase, një orë e një dokumentari radiofonik), ose përdorimi i të dhënave sasiore për programet të ndara sipas kategorive kryesore të programit dhe ponderohen me peshën në vlerë të programimit total.

Agjencitë e lajmeve

Metoda A është përdorimi i një metode çmimi tip (model) bazuar në abonimet në një shërbim lajmesh. Metoda e çmimit model duhet të jetë në përputhje me parimet e përgjithshme të përcaktuara në seksionin 2 të kësaj shtojce.

Metoda B për agjencitë e lajmeve është përdorimi i treguesve sasiore dhe cilësorë të përdorur nga vetë firmat për të matur prodhimin, për sa kohë që këto mund të krahasohen në mënyrë të arsyeshme në të gjithë industrinë dhe janë të qëndrueshëm në përkufizim nga një periudhë në tjetrën.

Objektet sportive

Metodat A konsistojnë në përdorimin e të dhënave të detajuara të IÇK-së, të përshtatura me çmimet bazë, ose përdorimi i numrit të biletave të shitura të ndara sipas llojit të biletës dhe, nëse është e mundur, aktiviteteve të ndërmarra. Duhet bërë disa rregullime për cilësinë e objekteve si edhe përsa i përket spektatorëve që paguajnë duhet të maten veçmas nga pjesëmarrësit.

Metoda B është përdorimi i numrit të biletave të shitura të cilat nuk janë të detajuara mjaftueshëm për të pasqyruar llojet e ndryshme të shërbimeve, ose që përdorin të dhëna të detajuara të IÇK-së të cilat nuk përfaqësojnë në mënyrë të plotë të gjitha aktivitetet sportive.

CPA 93 — Shërbime të tjera

Kjo ndarje produkti mbulon një gamë shumë të gjerë shërbimesh; shërbimet kryesore të përfshira në këtë seksion paraqiten si më poshtë.

Shërbimet e larjes dhe pastrimit kimik

Për familjet, të dhënat e IÇK-së mund të jenë të disponueshme për këto shërbime (kostot për përdorimin e një lavanderi dhe për pastrimin kimik të artikujve standardë). Për shërbimet e biznesit, shpesh ekziston një marrëdhënie kontraktuale dhe treguesit e përshtatshëm të volumit mund të jenë numri i kilogramëve të materialit të larë ose numri i 'ngarkesave/peshave' standarde. Përdorimi i të dhënave të IÇK-së dhe volumit konsiderohen të dyja metoda B.

Parukeri

Ky produkt ofrohet pothuajse tërësisht për familjet dhe kapet nga IÇK. Metoda më e mirë është përdorimi i një 'çmimi model', ku modeli është një produkt standard përfaqësues i shërbimit të ofruar si shampo apo prerje. Përdorimi i të dhënave të IÇK-së përfaqëson një metodë A nëse bëhet një rregullim në çmimet bazë.

Funerale

Ky produkt ofrohet tërësisht për familjet dhe kapet nga IÇK. Ekzistojnë produkte standarde të disponueshme në industri, kështu që çmimi është i drejtpërdrejtë dhe përdorimi i të dhënave të IÇK përfaqëson një metodë A nëse ky indeks përshtatet mire me çmimet bazë.

Shërbime të tjera

Kjo kategori mbulon një sërë shërbimesh, shumica e të cilave ofrohen si produkte standarde (p.sh. trajtime bukurie, agjenci takimesh, astrologë, prostituta), të cilat mund të vlerësohen në periudha të ndryshme kohore dhe të ndërtohet një indeks çmimesh. Përdorimi i këtyre produkteve standarde do të ishte një metodë A nëse merren parasysh të gjitha efektet e cilësisë, dhe një metodë B përndryshe.

4. METODAT A, B DHE C PËR DISA KATEGORI TË TRANSAKSIONIT

Konsumi i ndërmjetëm

Një metodë A për deflatimin e konsumit të ndërmjetëm plotëson kriteret e mëposhtme:

Produktet e prodhuara në vend dhe produktet e importuara vlerësohen veçmas,

ose përdoren të dhëna reale të çmimeve për konsumin e ndërmjetëm, ose për produktet e prodhuara në vend, metodat A të përcaktuara për çdo produkt (duke marrë parasysh bazën e ndryshme të vlerësimit) dhe për produktet e importuara metodat A të përshkruara në seksionin vijues.

Metodat B mund të mos jenë të përshtatshme për të bërë të mundur dallimin midis prodhimit vendas dhe importit, ose përdorin metoda që klasifikohen si metoda B për ato produkte.

Nëse konsumi i ndërmjetëm vlerësohet në nivel të agreguar, pa detaje të produktit, kjo është një metodë C. Gjithashtu, nëse përdoren metoda deflatimi që klasifikohen si metoda C për ato produkte, këto konsiderohen si metoda C për konsumin e ndërmjetëm.

Eksportet dhe importet e mallrave

Metodat duhet të bazohen në përdorimin e indekseve të çmimeve të rregulluara për cilësinë për të gjitha eksportet dhe importet. Indekset e çmimeve duhet të jenë në përputhje me klasifikimin e produktit të përdorur në të dhënat e vlerës që deflatohen. Vlerësimi i tyre duhet të korrespondojë me vlerësimin e përdorur për të dhënat aktuale të çmimeve, p.sh. si çmimet fob për eksportet dhe/ose fob ose cif për importet.

Deflatimi me indekset e çmimeve që nuk pasqyrojnë saktë ndryshimet në cilësi duhet të konsiderohen metoda B.

Për grupet e produkteve që janë mjaftueshëm homogjene me kalimin e kohës, UVI-të mund të konsiderohen gjithashtu metoda B. Për të përcaktuar përshtatshmërinë e një UVI, nuk duhet të mbështetemi thjesht në kuptimin e përmbajtjes së ndonjë grupi të veçantë tregu, por të ekzaminohet paqëndrueshmëria e UVI-ve.

Përshtatshmëria e IÇP-ve duhet të vlerësohet rast pas rasti përpara se ato të konsiderohen të përshtatshme. Para së gjithash, mbulimi i indekseve të përdorura duhet të jetë i përshtatshëm. Aty ku çmimet në tregun vendas dhe atë të importit janë të ngjashme, për shkak të konkurrencës, atëherë përdorimi i drejtpërdrejtë i IÇP-ve mund të konsiderohet i përshtatshëm, pasi do të ketë pak diferencë në çmim. Kur kushtet e tregut janë të tilla që çmimet vendase nuk pasqyrojnë në mënyrë të saktë çmimin e mallrave të importuara ose të eksportuara, atëherë IÇP-të do të duhet të rregullohen për të pasqyruar këto dallime përpara se të konsiderohen të përshtatshme si metoda B. Nëse lëvizjet në kursin e këmbimit janë i vetmi faktor që ndikon në çmimet e importit ose eksportit, atëherë IÇP-të duhet të rregullohen që kjo të konsiderohet si metodë B. Aty ku faktorë të tjerë ndikojnë tek çmimet, atëherë do të nevojiteshin rregullime më komplekse të IÇP përpara se ato të konsiderohen të përshtatshme.

Përdorimi i çmimeve të eksportit të vendeve të huaja për deflatimin e importeve është një metodë B ku mbulimi i produktit është i saktë dhe kur është e nevojshme, bëhen rregullime për lëvizjet e kursit të këmbimit dhe për ndryshimet në nivelin e çmimeve midis dy vendeve.

Metodat C do të përfshinin përdorimin e UVI-ve për grupe produktesh jo mjaftueshëm homogjene.

Eksportet dhe importet e shërbimeve

Metodat e përshtatshme për vlerësimin e çmimeve dhe vëllimeve për eksportet dhe importet e shërbimeve duhet të pasqyrojnë metodat e përcaktuara për prodhimin e secilit prej këtyre shërbimeve. Megjithatë, aty ku janë rekomanduar indekset e çmimeve, këto duhet të pasqyrojnë çmimet aktuale të eksportit ose importit të paguara kur ato përdoren për deflatimin e eksporteve dhe importeve të shërbimeve.

Për shpenzimet e jorezidentëve (qoftë individë ose qeveri) në territorin e brendshëm të një vendi, këto duhet të vlerësohen duke përdorur IÇK në përputhje me gamën e produkteve që blihen nga jorezidentët që kjo të jetë një metodë A. Nëse përdoren IÇK që kanë një mbulim më të ngushtë ose më të gjerë të produkteve sesa ato të blera nga jorezidentët, kjo do të ishte një metodë B.

Për shpenzimet e rezidentëve vendas jashtë vendit (individë ose qeveri), përdorimi i IÇK-ve të detajuara dhe të përshtatshme për vendin e vizituar, të përshtatura për kursin e këmbimit, do të ishte një metodë A. Përdorimi i IÇK-ve të vendeve të huaja që kanë një mbulim më të gjerë ose më të ngushtë do të ishte një metodë B.

Për tregtimin, pjesë e një aktiviteti tregtar, është i përshtatshëm klasifikimi i metodave për marzhet e tregtisë me shumicë dhe pakicë.

Blerjet e pakësuara me vlerën e sendeve me vlerë

Metoda A është e aplikueshme për prodhimin e sendeve me vlerë nëse ekziston një IÇP e përshtatshme për një industri që prodhon sende me vlerë, e cila është rregulluar siç duhet për ndryshimet në cilësi (kjo mund të jetë e mundur për shembull për industrinë e bizhuterive). Për disa lloje sendesh me vlerë, një model ose qasja e çmimit reference mund të jetë një metodë A nëse plotëson kriteret e përcaktuara në seksionin 2 të kësaj shtojce.

Për shërbimet mbi bazën e tarifës, ku tarifa është një përqindje e një vlere të artikujve të trajtuar, një indeks i duhur i çmimeve do të kombinonte ndryshimin në përqindjet e tarifave dhe ndryshimin në vlerën e (atij nëngrupi të caktuar) vlerash. Kjo do të përbënte një metodë A.

Metodat B për prodhimin e sendeve me vlerë janë krahasimi me produkte të lidhura ngushtë (qoftë brenda ose jashtë vendit) si një pikturë nga i njëjti piktor dhe zbërthimi në elementë përbërës (më të përshtatshëm për bizhuteri dhe produkte komplekse).

Metodat B për komisionet ose marzhet tregtare janë përdorimi i një indeksi të bazuar në vlerën e sendeve me vlerë. Meqenëse tarifat e ndërmjetësimit për sendet me vlerë janë shpesh përqindje të vlerës së sendeve të çmuara, është e arsyeshme të mendohet se të dyja janë mjaft të lidhura për të përbërë një metodë B. Më pas supozohet në mënyrë implicite se përqindja e tarifës është vitt të mëparshëm.

Më pak e aplikueshme, por gjithsesi një metodë B, është përdorimi i numrit të njërive të sendeve me vlerë të tregtuara, të ndara sipas llojit. Kjo është më e përshtatshme për produkte më homogjene. Përdorimi i një indeksi të përgjithshëm çmimesh është një metodë C.

KALENDARI I ZBATIMIT TË KLASIFIKIMEVE

Një datë zbatimi p.sh. 2004 për një produkt të caktuar do të thotë që të dhënat vjetore të çmimeve vitt të mëparshëm të dorëzuara në Eurostat sipas Rregullores së Këshillit 2223/96 në 2004 dhe më pas duhet të jenë në përputhje me klasifikimin A/B/C të përcaktuar për atë produkt. Konkretisht, kjo do të thotë se nga ajo datë metodat C nuk lejohen më për atë produkt.

Grupi i produkteve	Data
Pajisje të mëdha	2006
CPA 30.02: Kompjuterë dhe pajisje të tjera për përpunimin e informacionit	2004
CPA 45: Punë ndërtimi	—
CPA 64: Shërbimet postare dhe telekomunikacionit	2005
CPA 65: Shërbimet e ndërmjetësimit financiar, përveç shërbimeve të	2005
CPA 66: Shërbimet e sigurimeve dhe financimit të pensioneve, përveç	2005
CPA 67: Shërbimet ndihmëse të ndërmjetësimit financiar	2005
CPA 70: Shërbimet e pasurive të paluajtshme	2004
CPA 71: Shërbime me qira të makinerive dhe pajisjeve pa operator dhe të	2004
~~mallrave personale dhe shtëniake~~	
CPA 72: Kompjuter dhe shërbime të ngjashme	2005
CPA 73: Shërbimet e kërkimit dhe zhvillimit – pjesa e tregut	2006
CPA 73: Shërbimet e kërkimit zhvillimit – pjesa e jo-tregut	2004
CPA 74: Shërbime të tjera biznesi	2006
CPA 75: Shërbimet e administratës publike dhe mbrojtjes, shërbimet e	2004
~~detyrueshme të sigurimeve shoqërore - për sa i përket shërbimeve~~	
CPA 75: Shërbimet e administratës publike dhe mbrojtjes, shërbimet e	2006
~~detyrueshme të sigurimeve shoqërore - për sa i përket shërbimeve~~	
CPA 80: Shërbime arsimore	2006
CPA 85: Health and social work services	2006
CPA 90-93: Shërbime të tjera komunitare, sociale dhe personale	2006
Kategoria e transaksionit	Data e
Konsumi I ndërmjetëm	2006
Eksportet dhe importet e mallrave - përveç pajisjeve të mëdha	2004
Eksportet dhe importet e pajisjeve të mëdha	2006
Eksportet dhe importet e shërbimeve	2006
Blerja pakësuar me vlerën e sendeve me vlerë	2006